

SHARQ ME'MORCHILIGI SAN'ATI. MINIATYURA SAN'ATI TARIXI HAQIDA
SUHBAT HAMDA REPRODUKSIYALARNI TAHLIL ETISH

Xasanova Saxiba Mamatovna

*Toshkent viloyati Angren shahar 7-umumiy o'рта ta'lim maktabi
tasviriy san'at va chizmachilik fani o'qituvchisi*

Darsning maqsadi: a) ta'limiy maqsadi: o'quvchilarni tarixiy me'moriy yodgorliklar bilan tanishtirish, o'tmish me'morchiligimizning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish.

Darsning tarbiyaviy maqsadi: o'quvchilarni madaniy, tarixiy boy merosimizga xurmat, kelajak avlodga me'moriy yodgorliklarni avaylab asrashga yo'naltirish va tarbiyalash.

Darsning rivojlantiruvchi maqsadi: sharq me'morchiligidagi o'ziga xos me'moriy atamalarni mukammal o'rganish.

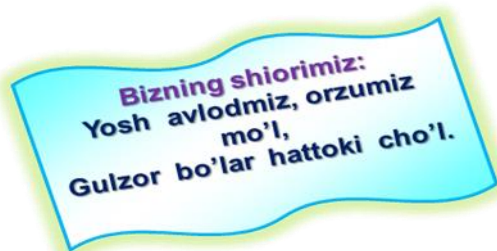
Darsni jihozlash: kuhna Samarqand, Buxoro, Xiva, Shaxrisabz, Toshkent kabi shaharlarning rangli foto suratlari, al'bomlar, me'moriy obidalarning foto nusxalari, reproduksiyalari.

Darsda foydalaniladigan metod va texnologiya: Ekspres test, dimonstrasiya, suhbat, bahs-munozara, "Botqoq va dengiz"...

Darsning borishi.

1. Tashkiliy qism. 3-5 daqiqa.

O'quvchilar:

Darsning bu qismida o'quvchilarning darsga tayyorgarligi, ruhiy holati, sinfning tozaligi, hammaning borligi o'rganiladi. Oldingi darsda bajargan mavzu va uy vazifasi bo'yicha qilingan ishlar tahlil qilinadi. Buning uchun ham guruhni bir nechtaga bo'lib olish lozim. Agar o'quvchilar kupchilikni tashkil etsa turtta guruhga, kamroq bo'lsa uchta yoki ikkita guruhga bo'linadi va ularga nom qo'yiladi. Turli xil rangda baholash uchun kartochkalar tayyorlanadi. Sardor belgilanadi va oldindan tayyorlab qo'yilgan savollar, testlar, krassvordlar, ma'ruzalar bilan o'quvchilarning bilimlarini aniqlanadi.

Darsda o'quvchilar quyidagi tartibda rag'batlantirib boriladi. To'liq javob uchun "Oltin medal", o'rtacha berilgan javob uchun "Kumush medal" hamda qoniqarli javob uchun bronza medallari topshiriladi. dars so'ngida rag'batlar sanalib, o'quvchilar baholanadi.

2.O'tilgan mavzu bo'yicha o'quvchilarning bilimini aniqlash. 7-10 daqiqa.

Grafikaga oid terminlardan tuzilgan savollar.

Tasviriy san'atga oid testlar.

“Espress test” usuli

- 1. Qaysi qatorda K.Behzod yashab ijod etgan shaharlar to'g'ri ko'rsatilgan?
 - A) Andijon, Istanbul
 - B) Astrobod, Qobul
 - V) Buxora Dehli
 - D) Hirot, Tabriz
- 2. Tasviriy san'atning miniatyura janrida nimalar tasvirlanadi?
 - A) naqshlar.
 - B) Geometrik shakllar
 - V) Tabiat ko'rinishlari
 - D) Hammasi to'g'ri
- 3. Suvda eriydigan buyoqlar qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?
 - A) Rangli qalam, guash
 - B) Akvarel, guash
 - V) Moybuyoq, akvarel
 - D) Rangli qalam, akvarel bo'lmaydi.

3.O'quvchilarni dars mavzusi, maqsadi bilan tanishtirish. 5-7 daqiqa.

Darsda sharq me'morchiligi va miniatyura san'atini puxtaroq o'rganish uchun bu dars mavzusi qo'yilgan. Chunki bizning tariximizda o'tmish odamlarimiz, xalqimiz boy tarixga ega. Shularni me'morchilikda, miniatyura san'ati, dekorativ amaliy san'at orqali bizgacha qoldirib ketgan. Hammamiz shular haqida kerakli ma'lumotlarga ega bo'lishimiz, ulardan g'ururlanishimiz lozim. Bu bizning vatanparvarlik burchimizdir.

4.Yangi mavzuni o'rganish bo'yicha o'qituvchining axborati. 5-10 daqaqa.

Darsning rejasi.

1.Uzoq o'tmishda qolgan tarixiy shahriston tepaliklar.

2.O'rta asrlar O'zbekiston me'morchiligi.

3.Sharq me'morchiligida ishlatiladigan atamalar.

4.Hozirgi zamon ilg'or me'morchiligi.

Ona vatanimiz tuprog'ida ajdodlparimizdan ko'plab me'moriy yodgorliklar yetib kelgan. Biz ajdodlarimizning bunday nodir obidalari bilan faxrlanamiz va ularning kelajak avlodlar uchun avaylab asrashimiz lozim. Ulkamizdagi obidalarni ko'rgani xar yili chet ellardan minglab sayyohlar keladilar. Samarqanddagi Afrosiyob tepaligi. Buxorodagi Varaxsha, Termizdagi Dilvarzin tepa, qadimiy Xorazimda Ayoq tepa, Burgut qala, Quy qirilgan qala

singari ulkamizdagi kuxna shahar, qala xarobalari, Vatanimiz tarixini ming-ming yillarga borib yetishidan dalolat beradi. Bu yil yurtimizda Qarshi shahrining 2700 yilligi, kuxna Samarqandning esa 2750 yilligi keng nishonlandi. Poytaxtimiz Toshkent shahrining 2200 yilligi nishonlanish arafasida. O'rta asrlarda Movaraunahr tuprog'ida ko'plab davlatlar mavjud bo'lgan. Amir Temur davri va undan keyingi davr asrlarda Samarqand, Buxoro, Xiva, Toshkent, Turkiston, Shahrisabz kabi yirik shaharlarda ulkan me'moriy inshootlar bunyod etilgan. Saroylar, madrasalar Jomiy masjidi, qurg'onlar qurilgan. Amir Temur va uning avlodlari Turon zamin xududida ko'plab bunyodkorlik va obodonchilik ishlarinin olib borishgan.

“Ijodiy mashq” usuli. Ushbu usul o'ziga xos xususiyarga ega bo'lib, o'ziga xoslik rasmlarni tasvirlashning mohiyatini chuqur anglash, uni bajarishga nisbatan yondashish, dalillarni saralash va o'qituvchi tomonidan berilgan topshiriqni ijodiy bajarish jarayonida bilimlarni qo'llash va kengaytirish kabi holatlar bilan tavsiflanadi.

Ushbu usul orqali yangi mavzuda amaliy mashg'ulot o'tkaziladi.

5. Mavzuni mustahkamlash: “Botqoq va dengiz” usulidan darsning mustahkamlash qismida foydalanish yaxshi samara beradi. Bunda o'quvchilar 2 guruhga ajratilib, o'qituvchi tomonidan tayyorlangan savollarga javob topish bo'yicha bahslashishadi. Bahsda g'olib bo'lgan guruhga “Dengizlar hukmdori” nishoni, mag'lub bo'lgan guruhga esa “Botqoq egasi” nishoni berilib, guruh a'zolariga botqoqni gulzorga aylantirish bo'yicha topshiriqlar beriladi. Topshiriqlar to'liq bajarilgandagina ular to'la “botqoq”dan xalos bo'lishadi. Namuna uchun savollar:

1. Hoshiya san'atning qaysi turida ishlatiladi?
2. Sharq miniatyurachi rassomlari kimlar?

Sharq me'morchiligi atamalari bugungi o'zbek so'zlashuv tilida kam mumalada ishlatilmoqda. Yangi avlod vakillari me'morchiligimizdagi ko'uplab atamalarni puxta o'zlashtirishlari lozim.

Madrasa, maqbara, sug'ana, minora, masjid, Jomiy masjid, saroy, qasir, karvon saroy, kushk, Sardoba, koriz, koshin, peshtoq, mehrob, ark, chorsu, gumbaz.

Mamlakatimizda keyingi davrlarda zamonoviy me'morchilik bilan birga turli xil xalq xujaligi inshootlari kommunikasiyalari bunyod etilmoqda. Nukus, Uchquduq, Navoiy hamda G'uzor, Boysun, Termiz temir yullari, Toshkent, Namangan avtomobil yo'li hamda paytaxtimizdagi kupriklar qurib ishga tushirilmoqda. Mustaqilligimizdan sung Toshkent, Samarg'qand singari yirik shaharlarimiz uzgacha kurk berib tarovat etdi. Paytaxtimizda Alisher Navoiy nomi bilan milliy bog', Amir Temur muzeylari qurib bitkazildi. Mustaqillik maydoni qayta loyihalaniib timirlandi. Toshkent metrosining yangi Yunusobod yo'nalishi ishga tushirildi.

6. O'quvchilarni yangi mavzu yuzasidan bilimlarini so'rab baholanadi.

Test topshiriqlari, savollar, krassvordlar guruhlarga bo'lib beriladi va ularning javoblari doskada baholab boriladi. Har guruhdan sardorni saylab olish mumkin. Guruhlarni ajratayotganda turli usullarni qo'llash mumkin. Sanatish bilan masalan, bir, ikki, uch, turt va

takror. Yoki jiribovka usulida. Loto usulida va xakoza. O'quvchilar uyda o'rganib kelganlari, darsdagi bilganlari hammasi takrorlanadi.

7.Uyga topshiriq etib tarixiy obidalarimiz haqida rivoyat, asarlar o'rganish, shuningdek, ularni foto suratlarini to'plab borish topshiriladi.